

České veřejné mínění v oblasti energetiky a obnovitelných zdrojů

Tomáš Chabada a Jan Krajhanzl, Katedra environmentálních studií Masarykovy univerzity

Jednominutová verze

Obnovitelné zdroje energie jsou v české politice a médiích opakovaně skloňovány jako „nepopulární“ mezi českou veřejností, avšak opak je pravdou. Podle dostupných reprezentativních výzkumů veřejného mínění překonává podpora většiny obnovitelných zdrojů klasické energetické zdroje, například jaderné a uhelné. Jakkoli je preference obnovitelných zdrojů o něco nižší než v západních zemích, výrazná většina Čechů by uvítala, kdyby česká vláda podporovala rozvoj obnovitelných zdrojů prakticky na všech úrovních. Přestože v některých otázkách zůstává česká veřejnost stále rozdělena, během let postupně převážil názor, že obnovitelné zdroje energie mohou nahradit ty klasické, eventuálně že po přechodu z uhelných zdrojů má být česká energetika založena na zdrojích obnovitelných (spíše než na jádru). Přibližně polovina veřejnosti vyjadřuje zájem o výrobu energie z obnovitelných zdrojů ve svých domácnostech.

Desetiminutová verze s podrobnostmi a odkazy na zdroje

V řadě západních zemí je běžné, že **veřejné mínění je jedním z faktorů, který ovlivňuje energetickou politiku státu a nabídku energetických firem**. Významnou roli v tom sehrává jak zastupitelská demokracie, otevřená politická soutěž a percepce názorů veřejnosti politickou reprezentací, tak i změny v preferencích spotřebitelů energií. Přestože toto působení veřejného mínění probíhá v kontextu dalších faktorů, relativně pomalu a nepřímo, stává se z něj jeden z významných prediktorů dalšího vývoje energetiky v evropských zemích.

Také proto je pro české politiky, úředníky, výrobce energie i novináře důležité sledovat postoje české veřejnosti k energetice. Informace přitom můžeme čerpat z poměrně rozsáhlého korpusu reprezentativních průzkumů českého veřejného mínění. Už letmý pohled ukazuje, kolik mýtů o názorech veřejnosti v oblasti energetiky v českém veřejném prostoru koluje.

Rozhodli jsme se proto vytvořit přehled, který **během deseti minut zájemcům poskytne výběr těch nejdůležitějších zjištění** z aktuálních a nedávných průzkumů veřejného mínění. Z poměrně značného množství studií jsme vybírali ty, které jsou tematicky pro pochopení této problematiky klíčové, splňují kvótní výběr a nejsou starší pěti let.

Česká veřejnost a hodnocení energetických zdrojů

Výsledky dostupných reprezentativních šetření shodně dokládají, že **česká veřejnost jednoznačně upřednostňuje obnovitelné zdroje energie oproti jiným zdrojům** (European Social Survey, 2016; Focus, 2020; Ipsos, 2016; Median, 2019). Podle průzkumu agentury Focus (2020) Češi nejvíce preferují výrobu elektřiny z malých vodních (78 %), slunečních (75 %), velkých vodních (75 %) a větrných elektráren (74 %). **Negativně se k těmto zdrojům staví pouze malá část veřejnosti** (u všech pod 10 %). Většina obyvatel podporuje rovněž bioplynové elektrárny (52 %), a naopak odmítá uhelné elektrárny (proti 57 %, pro 15 %). Jaderné elektrárny občany České republiky rozdělují (pro 39 %, proti 35 %), podobně jako plynové elektrárny (pro 33 %, proti 31 %).

Obdobné zjištění přineslo šetření European Social Survey (2016). Hodně velké nebo velké množství energie má být vyrobeno podle 57 % veřejnosti z vodních zdrojů, podle 52 % ze solárních zdrojů a podle 48 % z větrných zdrojů. V sousedních zemích je podpora jednotlivých obnovitelných zdrojů ještě výrazně silnější, přičemž v Rakousku, Německu i Polsku je nejvíce populární solární energie (hodně velké nebo velké množství požaduje 87–89 % obyvatel). Pro srovnání: názor, že se hodně velké nebo velké množství má vyrábět v jaderných zdrojích, vyslovilo v České republice 48 % veřejnosti a v případě uhelných zdrojů pouze 11 %.

Jak ve stejném roce ukázalo šetření agentury Ipsos (2016), **celkem 70 % Čechů zastává názor, že by elektřina z obnovitelných zdrojů měla nahradit elektřinu produkovanou uhelnými elektrárnami**, což představuje nejvyšší míru podpory ze všech možných řešení (např. náhrada jádrem 48 %, zemním plynem 32 %).

Data BIC Brno (2020) ukazují, že **většina české veřejnosti má s obnovitelnými zdroji energie spojeny pozitivní emoce**, a to především s vodními zdroji (83 % pozitivní, 3 % negativní), větrnými zdroji (67 % pozitivní, 13 % negativní) a solárními zdroji (61 % pozitivní, 19 % negativní). Z obnovitelných zdrojů vnímá veřejnost hůře bioplynové elektrárny (35 % pozitivní, 11 % negativní) a elektrárny na biomasu (35 % pozitivní, 15 % negativní).

Veřejné mínění a energetická politika České republiky

Podle průzkumu agentury Median (2017) považuje **výrazná většina obyvatel České republiky obnovitelné zdroje za budoucnost energetiky** (73 %). Výsledky novějšího šetření stejné agentury (2019) ukazují, že v otázce dalšího směřování české energetiky se veřejnost rozděluje na dva názorové tábory: **větší skupina (43 %) se přiklání k energetice založené na obnovitelných zdrojích a menší část (33 %) upřednostňuje model založený na jaderných elektrárnách**, s ostatními zdroji pouze jako doplňkem. Stojí za zmínku, že stávající model založený na uhlí a jaderných elektrárnách s obnovitelnými zdroji jako doplňkem akceptuje pouze 10 % občanů. Silnější podporu pro udržitelné zdroje energie než pro jaderné zdroje ukazuje také nové šetření agentury Focus (2020): zatímco 79 % veřejnosti by podle něj souhlasilo s tím, aby Česká republika více investovala do obnovitelných zdrojů energie (37 % rozhodně ano, 42 % spíše ano), tak pouze 41 % by souhlasilo s výstavbou dalších reaktorů jaderných elektrárnách Dukovany a Temelín (14 % rozhodně ano, 27 % spíše ano).

Obdobně se podle průzkumu CVVM (2020) rozchází česká veřejnost v názoru, zda je možné obnovitelnými zdroji nahradit výrobu elektrické energie z klasických zdrojů. Mírně převládá přesvědčení, že to možné není (46 %), nad názorem, že to možné je (43 %). Naopak v letech 2018 a 2019 bylo rozložení názorů mezi skupinami opačné a mírně převládala skupina, která považovala náhradu klasických zdrojů obnovitelnými za reálné.

Jak zjistil celoevropský průzkum Eurobarometru (2019a), **83 % Čechů považuje za důležité, aby vláda stanovila náročné cíle**, jak do roku 2030 zvýšit množství energie pocházející z obnovitelných zdrojů (z toho 40 % za velmi důležité a 43 % za spíše důležité). V Evropské unii zastává tento názor 92 % obyvatel. Uvedený postoj je přitom v rámci České republiky i Evropské unie stabilní už od roku 2013.

Výrazná většina české veřejnosti se shoduje, že by stát měl finančně podporovat obnovitelné zdroje energie. Jak bylo výše zmíněno, **79 % občanů souhlasí s tím, aby Česká republika více investovala do rozvoje obnovitelných zdrojů energie** (Focus, 2020), a podle 68 % by měl stát využívání obnovitelných zdrojů finančně zvýhodňovat (CVVM, 2016, 2017a). Zároveň však **68 % dotazovaných odmítá, aby se finanční podpora státu**

poskytovaná výrobcům energie z obnovitelných zdrojů promítala do růstu cen elektřiny a tepla pro běžné spotřebitele (CVVM, 2017b).

Z průzkumu agentury Focus (2020) vyplývá, že si většina Čechů přeje, aby stát přednostně podporoval obnovitelné zdroje vlastněné obcemi a městy (74 %), státem (69 %), jednotlivci a domácnostmi (68 %). Většina souhlasí také s přednostními subvencemi pro zdroje vlastněné českými firmami (62 %) a současně odmítá podporu zdrojů vlastněných zahraničními firmami (59 %).

Celkově pozitivní postoj k obnovitelným zdrojům se projevuje také v akceptaci opatření Evropské unie, jak ukazuje další šetření Eurobarometru (2019b). **Podle 83 % české veřejnosti by měla EU zajistit přístup k čisté energii kupříkladu tím, že bude podporovat přechod od fosilních paliv k energetickým zdrojům s nízkými emisemi skleníkových plynů.** Celkem 88 % Čechů souhlasí s tím, že spolupráce mezi členskými státy EU má být i nadále posilována, aby poskytla všem Evropanům přístup k bezpečné, finančně dostupné a čisté energii. Podle 89 % občanů by odpovědností EU mělo být umožnit městům a místním komunitám, aby se přiklonily k čisté energii, a podle 82 % více podporovat investice do obnovitelné energie.

Výroba energie v obcích a domácnostech

Podle agentury Focus (2015) **se 76 % české veřejnosti shoduje, že by měl stát podporovat možnost samostatně si vyrábět energii pro vlastní potřebu.** Výsledky agentury Ipsos (2016) dokonce ukazují, že 82 % dotazovaných požaduje, aby vláda podporovala možnosti domácností produkovat svou vlastní energii, a podle 72 % by měla vláda podporovat každého, kdo by chtěl energii z obnovitelných zdrojů vyrábět.

Data agentury Focus (2020) naznačují, jak velký zájem o obnovitelné zdroje mezi domácnostmi existuje: **podle průzkumu je dosud využívá 11 % českých domácností a 8 % si je plánuje pořídit. Dalších 32 % domácností jsou potenciální noví uživatelé,** z toho by 17 p. b. (procentních bodů) dotázaných obnovitelné zdroje rádo využilo, pokud na to bude finanční podpora, a dalších 15 p. b. má rovněž zájem, avšak je to pro ně technicky složité, případně nemají dostatek informací.

Zájem obyvatel o přechod na obnovitelné zdroje dokládají i výsledky studie BIC Brno (2020), která mapovala ochotu k přechodu na obnovitelné zdroje podle typu vlastnictví. Největší zájem Češi projevovali o řešení na úrovni obcí (28 % odpovědělo, že je to řešení „přesně pro ně“ a dalších 50 % se o něj zajímá). O trochu méně respondentů (76 %) vyjádřilo zájem o řešení na individuální úrovni (20 % označilo toto řešení jako „přesně pro ně“ a 56 % se o něj zajímá). Nejmenší zájem (57 %) byl o řešení se sousedy, které je vnímáno jako technicky a časově nejnáročnější (12 % se vyjádřilo, že je to řešení „přesně pro ně“ a 45 % se o něj zajímá). Data agentury Focus (2016) ukazují, že také v případě větrných elektráren umístěných poblíž obcí obyvatelé více akceptují výstavbu a provoz v rámci obecních projektů (44 % souhlasí, 36 % nesouhlasí) než komerčních (25 % souhlasí, 54 % nesouhlasí).

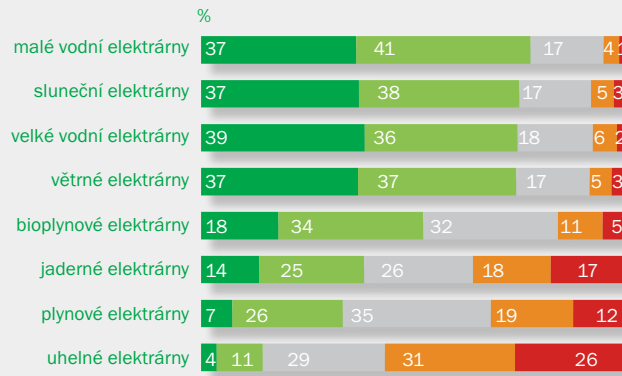
Podle šetření agentury Ipsos (2016) by celkem **77 % veřejnosti bylo ochotno podepsat petici za přechod své obce na vlastní obnovitelné energetické zdroje.** Z nich by pak 46 % mělo zájem se osobně na tomto přechodu podílet a dalších 33 % to zatím neumí vyhodnotit.

Pár slov o autorech

Tomáš Chabada je environmentální sociolog a Jan Krajhanzl působí jako sociální a environmentální psycholog. Na Katedře environmentálních studií Masarykovy univerzity se společně specializují na výzkumy veřejného mínění v environmentální oblasti. Se svojí kolegyní Renatou Svobodovou jsou spoluautory rozsáhlé přehledové publikace Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí: reprezentativní studie veřejného mínění (2018). Jedna z kapitol obsahuje i podrobnější zjištění o postojích české veřejnosti k energetickým otázkám.

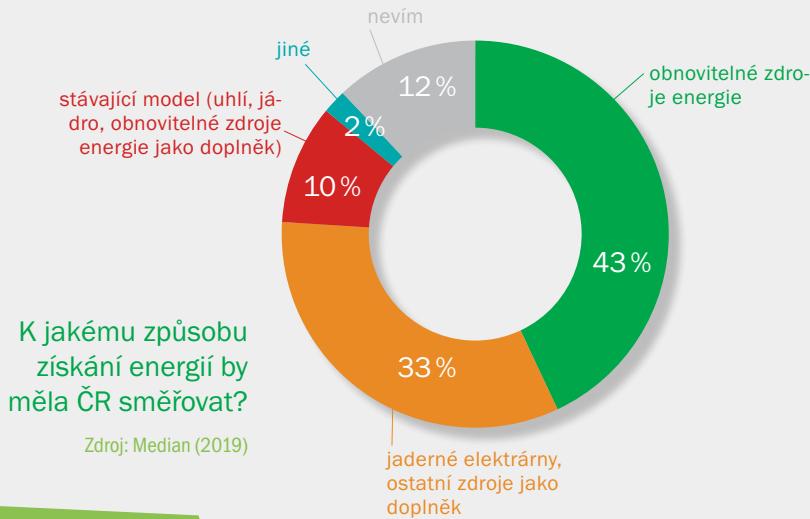
Které ze zdrojů elektřiny v České republice preferujete?

Zdroj: Focus (2020)

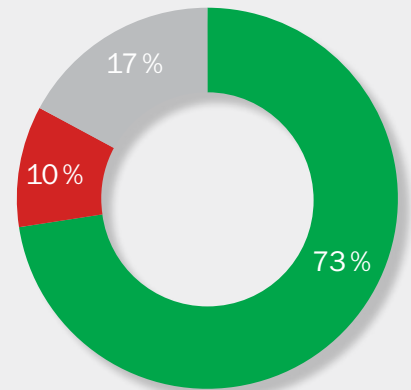
VEŘEJNOST
JASNĚ
PREFERUJE
OBNOVITELNÉ
ZDROJE ENERGIE

■ rozhodně ano ■ spíše ano
■ ani/ani ■ spíše ne
■ rozhodně ne

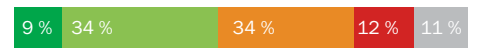
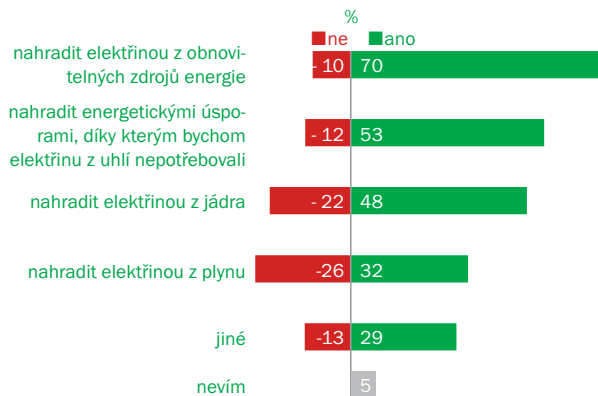
Považujete obnovitelné zdroje energie za budoucnost energetiky?

Zdroj: Ipsos (2016)

■ ano ■ nevím ■ ne

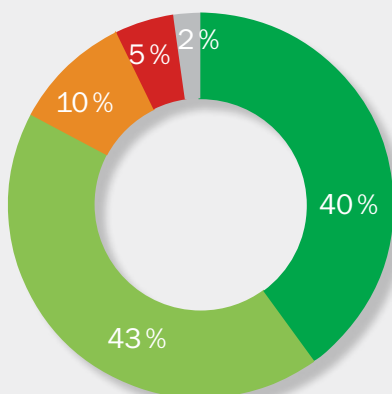
VÝROBA ELEKTŘINY Z UHLÍ BY SE MĚLA NAHRADIT OBNOVITELNÝMI ZDROJI ENERGIE...

Je možné nahradit výrobu elektrické energie z klasických zdrojů?

Zdroj: CVM (2020)

■ rozhodně ano ■ spíše ano
■ spíše ne ■ rozhodně ne ■ nevím

Do jaké míry je důležité, aby česká vláda stanovila náročné cíle, jak do roku 2030 zvýšit množství energie pocházející z obnovitelných zdrojů?

Zdroj: European Union (2019a)

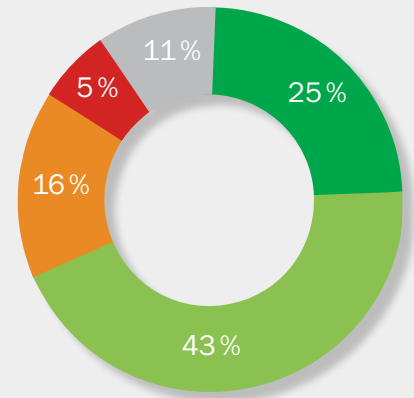
■ velmi důležité ■ spíše důležité ■ spíše nedůležité ■ zcela nedůležité ■ nevím

ROZVOJ OBNOVITELNÝCH ZDROJŮ ENERGIE BY MĚL BÝT AMBICIÓZNÍ...

ČESKÁ REPUBLIKA BY MĚLA VEŘEJNÝMI FINANCEMI VÍCE PODPOROVAT OBNOVITELNÉ ZDROJE ENERGIE...

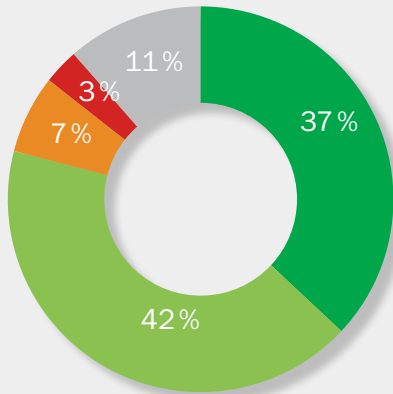
Měl by stát finančně zvýhodňovat využívání obnovitelných zdrojů energie?

Zdroj: CVVM (2017a)

Měla by ČR více investovat do rozvoje obnovitelných zdrojů energie?

Zdroj: Focus (2020)

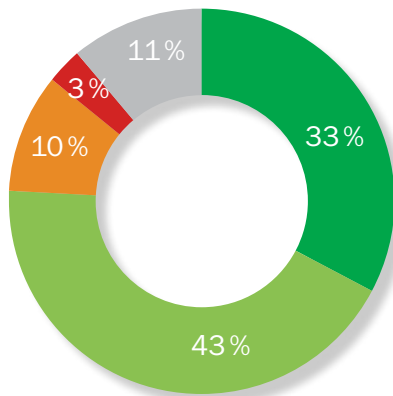

■ rozhodně ano ■ spíše ano
■ spíše ne ■ rozhodně ne ■ neví

VEŘEJNOST DÁVÁ PŘEDNOST KOMUNITNÍ ENERGETICE PŘED ČISTĚ KOMERČNÍMI PROJEKTY...

Souhlasíte s tím, aby stát podporoval domácnosti, majitele bytových domů a obce, aby si mohli sami vyrábět elektřinu pro svou spotřebu?

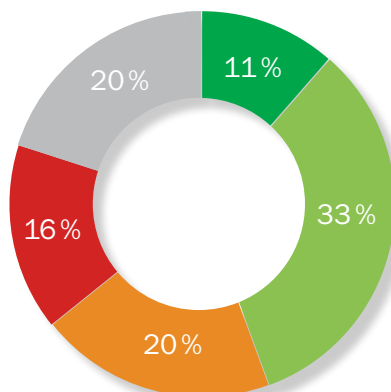
Zdroj: Focus (2015)

■ rozhodně ano ■ spíše ano
■ spíše ne ■ rozhodně ne ■ neví

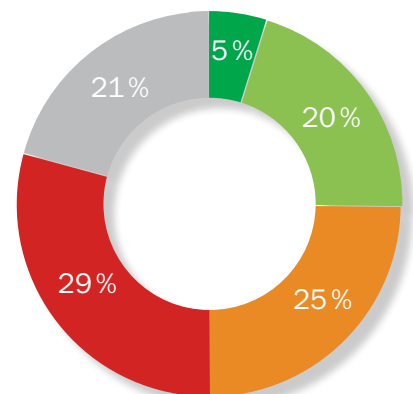
Souhlasili byste se záměrem obce, ve které bydlíte, že se finančně zapojí do projektu větrné elektrárny postavené v blízkosti vaší obce, pokud by tím vaše obec získala dodatečný příjem na svůj provoz a rozvoj a posílila by tak energetickou nezávislost regionu?

Zdroj: Focus (2016)

Souhlasili byste s tím, aby v blízkosti obce, kde bydlíte, vznikla větrná elektrárna, kterou by postavil investor bez zapojení obce a občanů?

Zdroj: Focus (2016)

Odkazy na použité průzkumy veřejného mínění

BIC Brno. (2020). Souhrnná zpráva ze sociodemografického výzkumu (projekt Energeticky aktivní spotřebitelé – příležitost pro využití lokálních zdrojů energie).

Dostupné z: https://www.modernienergetika.cz/wp-content/uploads/2020/07/Souhrnna-zprava-sociodemografick%C3%A9ho-vyzkumu_FIN.pdf.

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2016). Veřejnost o energetické politice a budoucnosti výroby elektrické energie (výzkum Naše Společnost v16-05).

Dostupné z: https://cvwm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a2100/f9/oe160929a.pdf.

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017a). Veřejnost o energetické politice a budoucnosti výroby elektrické energie – květen 2017 (výzkum Naše Společnost v17-05).

Dostupné z: https://cvwm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4398/f9/oe170818a.pdf.

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2017b). Veřejnost o spotřebě elektrické energie, o obnovitelných zdrojích a šetrnosti výroby k životnímu prostředí – květen 2017 (výzkum Naše Společnost v17-05).

Dostupné z: https://cvwm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4406/f9/oe170904.pdf.

Centrum pro výzkum veřejného mínění. (2020). Veřejnost o vývoji spotřeby elektrické energie a možnostech nahrazení klasických zdrojů při její výrobě – červen 2020 (výzkum Naše Společnost v20-06).

Dostupné z: https://cvwm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5326/f9/oe201201.pdf.

European Social Survey: Round 8 Data. (2016). Data file edition 2.1. NSD – Norwegian Centre for Research Data, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. Dostupné z: http://www.europeansocialsurvey.org/download.html?file=ESS8e02_1&y=2016.

European Union. (2019a). Special Eurobarometer 490: Climate Change. Report (Wave EB91.3).

Dostupné z: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2212>.

European Union. (2019b). Special Eurobarometer 492: Europeans' attitudes on EU energy policy. Report (Wave EB91.4). Dostupné z:

<https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2238>.

Focus. (2015). Energetická politika České republiky pohledem české populace.

Dostupné z: https://hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/2015/03/vysledky_vyzkumu-hnuti_duha_2015.pdf.

Focus. (2016). Názory české populace na majetkové zapojení obcí a občanů do projektů větrných elektráren.

Dostupné z: https://hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/2017/02/hnuti_duha_2016_vitr.pdf.

Focus. (2020). Závěrečná zpráva z výzkumu: Obnovitelné zdroje energie.

Dostupné z: https://hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/2020/09/vyzkum_focus_energetika_pro_hd_prosinec_2019.pdf.

Ipsos. (2016). Coal power plants and renewable resources.

Median. (2019). Postoje české veřejnosti k energetické koncepci a těžbě uhlí. Dostupné z: <https://www.median.eu/cs/?p=2123>.

Ministerstvo životního prostředí

Vydalo Hnutí DUHA v roce 2020.

Vydání publikace finančně podpořili Deutsche Bundesstiftung Umwelt, Ministerstvo životního prostředí a Tides Foundation. Obsah publikace nemusí vyjadřovat postoje donorů.

Hnutí DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno, info@hnutiduha.cz, www.hnutiduha.cz

Hnutí DUHA prosazuje zdravé prostředí pro život, pestrou přírodu a chytrou ekonomiku. Našich výsledků bychom nedosáhli bez podpory tisíců lidí.